

УДК 631.162:657.471+330,131,5;633,854,78

ОБЛІК ВИТРАТ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА СОНЯШНИКУ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Кононенко В.А., Барбінягра О.М.

Одеський державний аграрний університет

У статті висвітлено проблему недосконалості сучасних методичних підходів до обліку витрат і калькулювання собівартості продукції соняшнику та наскільки необхідно створювати ефективну систему обліку витрат та систему адміністрування витрат підприємств сільськогосподарської галузі, з урахуванням особливостей їх діяльності. Також показано як впливає рівень витрат на ефективність виробництва соняшнику на ТОВ «Магнолія-Лан» Ананьївського району Одеської області.

Ключові слова: витрати, класифікація витрат, постійні витрати, змінні витрати, облік витрат, оптимізація витрат, калькулювання, соняшник, ефективність.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Облік витрат сільськогосподарського підприємства постійно розвивається і покращується у зв'язку з удосконаленням інформаційних технологій, методології та організації бухгалтерського обліку як основного джерела інформації про витрати підприємства. Проте існує низка проблем, які не дають змоги обліку розвиватися повною мірою, що потребує дослідження шляхів його вдосконалення з урахуванням змін в оподаткуванні сільськогосподарських товаровиробників.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Результати дослідження обліку витрат виробництва та ефективності виробництва соняшнику висвітлені в працях багатьох вчених: Букало Н.А., Данилюк Н.В. [2], Лищенко О.Г., Кас'яненко А.В. [1], Бритвенко А.С. [3], Шовть Ю.Ю., Ільків Л.А. [4], Проте не існує однозначних рішень з питань обліку виробничих витрат. Для отримання правдивої та своєчасної інформації про витрати виробництва необхідно ефективно організувати систему обліку непрямих і прямих виробничих витрат.

Постановка завдання. Метою статті є облік витрат та стан виробництва насіння соняшнику в сільськогосподарських підприємствах Ананьївського району Одеської області, визначення його місця і ролі для ефективності господарювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Витрати підприємства завжди були одним із найважливіших об'єктів обліку. Від того, наскільки точно та своєчасно вони відображаються в бухгалтерському обліку, прямо залежить точність і достовірність фінансового результату, який визначає підприємство. Формування витрат виробництва є основним та водночас складним елементом організації та розвитку виробничо-господарського механізму підприємства [2]. Всі витрати за відношенням до виробничої собівартості можна поділити на дві групи:

1. Витрати, які включаються до виробничої собівартості (впливають на фінансовий результат не у звітному періоді, в якому вони виникли, а при визнанні доходу від реалізації продукції, прямо пов'язаного з цими витратами).

2. Витрати, які не включаються до виробничої собівартості (впливають на фінансовий результат звітного періоду, наприклад, адміністративні витрати, витрати на збут та інші).

За способом включення до собівартості продукції (робіт, послуг) витрати поділяють на

прямі та непрямі. Прямі витрати відносяться до конкретного виду продукції (робіт, послуг) і безпосередньо включаються до її собівартості. Непрямими є витрати, які не можуть бути віднесені безпосередньо до конкретного об'єкта витрат економічно доцільним шляхом і тому потребують розподілу. Розподіл витрат на прямі та непрямі істотно залежить від рівня спеціалізації виробництва, особливостей організації виробничих процесів, методів нормування і обліку, рівня інформаційних технологій.

Тому пропонується на кожному підприємстві, залежно від спеціалізації виробництва, в Положенні про облікову політику підприємства чітко визначити витрати, які класифікують як прямі та чітко встановити витрати, що є для підприємства непрямими, а також здійснити класифікацію норм витрат за такими ознаками:

1. За призначенням:
 - норми витрат сировини;
 - норми витрат матеріалів;
 - норми витрат енергії;
 - норми витрат палива.
2. Масштабом дії:
 - групові (на однакові види продукції);
 - індивідуальні.
3. Періодом дії:
 - річні (для поточного планування);
 - перспективні.

Це дасть можливість ефективно організувати систему обліку виробничих витрат та отримати чітку та об'єктивну інформацію про витрати виробництва.

Збиток від прямих і непрямих технологічних витрат врожаю посилюється досить широким спектром тінювих витрат. В умовах нестійких обсягів виробництва, скорочення врожайності способи отримання тінювих витрат є досить різноманітними. Дати точну оцінку тінювих витрат досить складно, оскільки за основними їх видами немає інформації, відображеної в документаціях, а та що є – не відображає реального стану справ. Тому основою для визначення витрат є експертна оцінка фахівців і порівняння її результатів з офіційними даними [1].

Тінюві витрати є одним із джерел доходів у тінювій сфері економіки.

Їх досить важко врахувати і проконтролювати. В даний час їх визначення має вагомий економічний та соціальний – етичний значення. Однак тільки деякі види витрат можна з певною

точністю розрахувати, застосовуючи запропонований підхід.

При посіві соняшнику тіньові доходи можуть виникати внаслідок економії на насінневому матеріалі, добривах, що вносять при посіві. Таким чином вивчити і оцінити даний вид витрат можна практично на кожному етапі технологічного процесу.

Існує безліч варіантів зменшення тіньових витрат при обробі соняшнику. Однак складність проблеми а площині виявлення цих витрат. Справжній господар – власник. Зацікавлений у підвищенні ефективності кінцевих виробничих результатів, чітко дотримуватися і контролювати технологію виробництва, застосовувати ефективні способи і механізми їх зниження.

Найбільшу питому вагу в структурі нелегальних витрат займає необґрунтована перевитрат товарно – матеріальних цінностей, розкрадання виробленої товарної продукції. Істотне скорочення даних видів витрат можливе за умови налагодженого обліку і контролю за їх витрачанням товарно – матеріальних цінностей, за обліком. Прийняття, зберігання отриманого врожаю.

Скорочення витрат як легального так і нелегального характеру дадуть достатньо відчутний економічний ефект і підвищать ефективність господарювання. [3].

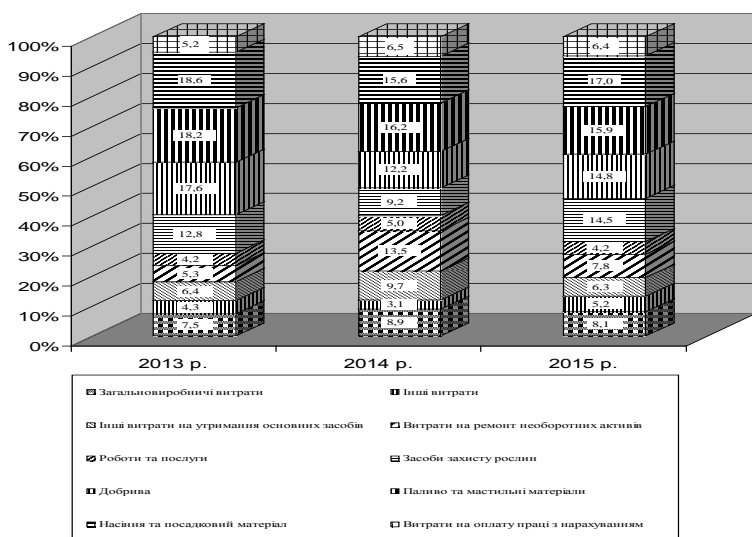
Загалом, у комплексі робіт виробництва насіння соняшнику збирання врожаю найбільш важливий, складний і трудомісткий процес. Саме на цьому виробничому етапі і виникнення найбільші втрати врожаю. Втрати валового збору насіння тільки за комбайнами у виробничих умовах досягають 2-3 ц/га. Дані втрати умовно ділять на прямі і непрямі. До прямих відносяться всі кількісні втрати, а до непрямих – втрати, викликані погіршенням якості насіння. Найбільшу величину складають прямі витрати (втрати за жаткою у вигляді зрізаних і не зрізаних кошиків, втрати від само осипання і само обмолоту кошиків у зв'язку з порушенням строків збирання та ін.).

Непрямі втрати при збиранні соняшнику викликані, перш за все, механічними ушкодженнями насіння. Подрібнене насіння навіть при низькій вологості (5-6%) дуже погано зберігається, і при збільшенні термінів зберігання з 10 до 100 діб кислотне число олії, отриманого з такого насіння, збільшується більш ніж в 4 рази, в той час, як непошкоджених насіниних воно залишається незмінним [3].

Розглянемо склад виробничих витрат ТОВ «Магнолія-Лан» в таблиці 1.

Аналізуючи дані таблиці 1, можна зробити наступні висновки. Всі витрати товариства в 2015 році відносно 2013 року збільшилися на 3123,52 тис. грн., тобто в 2,59 раз. В тому числі витрати на насіння та посадковий матеріал збільшилися на 498,91 тис. грн. 2,37 раз. На паливо та мастильні матеріали витрати збільшилися на 452,9 тис. грн., тобто на 2,27 раз. На добрива виробничі витрати збільшилися в 2,17 раз. На засоби захисту рослин витрати збільшилися в 2,94 раз. Витрати на ремонт необоротних активів збільшилися в 2,59 раз. Інші витрати на утримання основних засобів збільшилися в 3,09 раз. Загальновиробничі витрати збільшилися в 2,80 раз, витрати

Склад та структура витрат ТОВ «Магнолія-Лан»

Діаграма 1

Склад та структура виробничих витрат на виробництво соняшнику в ТОВ «Магнолія-Лан»

Таблиця 1

Статті витрат	2013 р.		2014 р.		2015 р.		2015 р. до 2013 р.	
	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %	тис. грн.	структура, %	Відхилення, тис. грн.	Відношення, %
Витрати на оплату праці з нарахуванням	101,2	5,6	214,1	6,5	323,7	6,4	222,5	в 3,2 раз
Насіння та посадковий матеріал	364,6	18,6	512,3	15,6	863,5	17,0	498,9	в 2,3 раз
Паливо та мастильні матеріали	356,3	18,2	531,1	16,2	809,2	15,9	452,9	в 2,2 раз
Добрива	345,5	17,6	401,3	12,2	750,3	14,8	404,8	в 2,1 раз
Засоби захисту рослин	250,5	12,8	301,6	9,2	735,8	14,8	485,3	в 2,9 раз
Роботи та послуги	83,1	4,2	164,4	5,0	211,1	4,5	128,0	в 2,5 раз
Витрати на ремонт необоротних активів	103,2	5,3	443,2	13,5	398,9	7,8	295,7	в 3,8 раз
Інші витрати на утримання основних засобів	125,8	6,4	316,7	9,7	320,4	6,3	194,5	в 2,5 раз
Інші витрати	84,7	4,3	101,3	3,1	262,3	5,2	177,5	в 3 раз
Загальновиробничі витрати	146,5	7,5	292,9	8,9	409,7	8,1	263,2	в 2,8 раз
Всього витрат	1961,7	100	3279,2	100	5085,2	100	3123,5	в 2,5 раз

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

на оплату праці також збільшилися в 3,20 раз, роботи та послуги збільшилися в 2,54 раз інші витрати збільшилися на 3,09 раз.

Склад та структура витрат в ТОВ «Магнолія-Лан» більш детально показана на діаграмі 1.

Бачимо, що витрати підприємства з кожним роком зростають, це свідчить, що цінова політика яка склалися в державі не стабільна, адже такі статті витрат як насіння, засоби захисту рослин, запчастини до імпортової техніки вони купляються в перерахунку на долар. Також це свідчить збільшенням обсягів виробництва насіння соняшника.

Ефективність виробництва як економічна категорія відображує дію об'єктивних економічних законів, яка проявляється в результативності виробництва. Найбільш високі показники ефективності виробництва соняшнику мають Південні і Центральні регіони України, в яких вища урожайність олійних культур і продуктивність праці, а як наслідок, нижча собівартість продукції та вища її рентабельність. Основними показниками, які характеризують рівень економічної ефективності виробництва соняшнику є: урожайність, затрати праці на 1ц насіння, собівартість 1ц, ціна реалізації, маса прибутку з розрахунку на 1ц та на 1га посіву, рівень рентабельності.

Ефективність виробництва соняшнику розглянемо в таблиці 2.

Дані таблиці 2 показують, що найбільш рентабельним виробництвом соняшнику було у 2015 році – 72,5%, це означає, що 1 грн. затрачена на виробництво продукції принесла прибуток в розмірі 0,72коп. У 2013 році спостерігалось найменш рентабельне виробництво – 45%, що є негативним наслідком для підприємства. Найбільший прибуток на 1 ц та 1 га від виробництва соняшнику також отриманий у 2014 році. Найбільша виробнича собівартість 1ц соняшнику спостерігалась у 2015 році – 490 грн., а найвища ціна реалізації 1ц соняшнику була у 2015 році – 675,6 грн.

За досліджуваний період площі посівів соняшнику в Україні поступово збільшуються, виробництво насіння соняшнику є стабільно зростаючим і досить прибутковим. Можемо відзначити, що соняшник є достатньо рентабельною сільськогосподарською культурою. Рентабельність виробництва насіння соняшнику значно нижча порівняно з дохідністю грейдерів та переробних підприємств у зв'язку з тривалим обігом вкладених коштів. Але висока ефективність виробництва насіння соняшнику та продуктів його переробки зумовили розповсюджене вирощування соняшнику в усіх природно-економічних зонах України та надто високу питому вагу цієї культури в структурі посівних площ, що призвело до

зниження родючості ґрунту та порушення сівозмін. Тому, проблема формування ефективності виробництва соняшнику постає це й з іншого боку: виробники соняшнику з метою збільшення доходів в умовах високої ціни на цю культуру часто не звертають увагу на вимоги агротехніки, що призводить до зниження родючості ґрунту і, як наслідок, до зменшення урожайності й погіршення показників ефективності виробництва даної культури [4].

Висновки і перспективи подальших розробок. У статті обґрунтовано необхідність удосконалення методичних підходів до обліку витрат та калькулювання собівартості продукції соняшнику шляхом визначення нових місць калькулювання, до яких визнаються витрати за об'єктами обліку у рослинництві. Важливим моментом є вдосконалення механізму управління витратами підприємства, що досліджували у своїй науковій роботі Букало Н.А, Данилюк Н.В. Вони відзначили, що саме від вибору найкращого варіанту управління витратами буде залежати успішна діяльність підприємства, що дасть змогу досягти оптимального рівня витрат виробництва, внаслідок чого зросте конкурентоздатність продукції та стане реальним досягнення довгострокового економічного зростання підприємства. Для підвищення ефективності вирощування соняшнику, серед основних напрямів можна виділити:

- удосконалення регіонального розміщення посівів соняшнику виходячи з ботанічних і біологічних особливостей культури, технології вирощування, підбору ефективних засобів захисту;
- дотримання чергування соняшнику в полях сівозмін; застосування інтенсивних технологій вирощування і збирання, що сприятиме зниженню витрат на одиницю продукції; впровадження високоурожайних гібридів з високим вмістом олії, залучення необхідних для розвитку галузі коштів та матеріальних ресурсів через пошук потенційних інвесторів та кредиторів;
- інтегрування в агропромислові та кооперативні формування для вирішення проблем виробництва і раціонального використання врожаю.

Все це, в комплексі, сприятиме ефективному функціонуванню внутрішніх і зовнішніх ринків соняшнику та продуктів його переробки, а також попередить можливі подальші руйнівні процеси в галузі.

Зважаючи на агроекологічні особливості соняшнику та його вплив на якість ґрунтів, розширення його посівних площ призводить до проблем виснаження ґрунтів, порушення агроекологічних умов. Вирішення цих питань потребує комплексного наукового підходу.

Таблиця 2

Показники економічної ефективності виробництва соняшнику в ТОВ «Магнолія-Лан» Ананьївського району Одеської області

Показники	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. до 2013 р., %
1. Фактична ціна реалізації 1ц соняшнику, грн.	300,0	400,0	675,6	в 2,25 раз
2. Виробнича собівартість 1ц реалізованого соняшнику, грн.	135	205,12	490	в 3,62 раз
3. Прибуток на 1 ц соняшнику, грн.	165	194,88	185,7	в 1,12 раз
4. Прибуток на 1 га посіву соняшнику, грн.	3300	4872	2601	78,8
5. Валовий дохід на 1га соняшнику, грн.	7800	10300	12200	в 1,56 раз
8. Рівень рентабельності виробництва соняшнику, %	45	54,2	72,5	x

Джерело: розроблено авторами за даними [5]

Список літератури:

1. Лищенко О.Г, Кас'яненко А.В Удосконалення організації витратвиробництва на підприємстві Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_2_084.pdf.
2. Букало Н.А, Данилюк Н.В Вдосконалення обліку виробничих витрат сільськогосподарського підприємства та особливості податкової звітності Режим доступу: <http://www.economyandsociety.in.ua/journal-2/9-articles-2/147-bukalo-n-a-danilyuk-n-v>.
3. Бритвенко А.С. Економічний механізм скорочення витрат насіння соняшнику Режим доступу <http://www.journals.dut.edu.ua/index.php/emb/article/view/229>.
4. Шовть Ю.Ю, Ільків Л.А. Формування ефективного виробництва соняшнику в Україні Режим доступу <http://www.molodyvchenu.in.ua/ua/archive/27>.
5. Форма 50 за 2013-2015 ТОВ «Магнолія-Лан».

Кононенко В.А., Барбинягра А.Н.

Одесский государственный аграрный университет

УЧЕТ ЗАТРАТ И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРОИЗВОДСТВА ПОДСОЛНЕЧНИКА В СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

Аннотация

В статье освещена проблема несовершенства современных методических подходов к учету затрат и калькулирования себестоимости продукции подсолнечника и насколько необходимо создавать эффективную систему учета затрат и систему администрирования расходов предприятий сельскохозяйственной отрасли, с учетом особенностей их деятельности. Также показано как влияет уровень расходов на эффективность производства подсолнечника на ООО «Магнолия – Лан» Ананьевского района Одесской области.

Ключевые слова: затраты, классификация расходов, постоянные затраты, переменные затраты, учет затрат, оптимизация затрат, калькулирования, подсолнечник, эффективность.

Kononenko V.A., Barbinyahra A.M.

Odessa State Agrarian University

ACCOUNTING COST EFFECTIVENESS SUNFLOWER AGRICULTURAL COMPANIES

Summary

Abstract. In the article the problem of imperfection of modern methodological approaches to cost accounting and calculation of production costs and sunflower as necessary to create an effective system of cost accounting and system administration costs of enterprises of the agricultural sector, given the characteristics of their activities. Also shows the effect on spending efficiency sunflower of «Magnolia-Lan» Anan'evskij district of Odessa region.

Keywords: costs, classification of costs, fixed costs, variable costs, cost accounting, cost optimization, calculation, sunflower, efficiency.